

Slobodanka Đolić

JEZIK KAO DRUŠTVENA FUNKCIJA

JEZIK I KULTURA U NASTAVI STRANIH JEZIKA (redaktor Mila Stojnić),
Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1982. 126. str.

Pravac savremenih istraživanja u oblasti učenja i predavanja stranih jezika sve se više pomera sa čisto lingvističkih oblasti na psihološke ili sociopsihološke¹. Kao rezultat preusmeravanja pravca ovih istraživanja poraslo je i interesovanje teoretičara nastave stranih jezika, primenjenih lingvista i pisaca udžbenika za pitanja povezanosti kulture naroda čiji se jezik uči i uspešnog savladavanja stranog jezika. Činjenica da su jezik i društvo u određenoj uzajamnoj vezi i da je jezik uslovljen društvenom sredinom u kojoj se koristi kao sredstvo komuniciranja nije nova. Trebalo je, međutim, da prođe dugo vremena da bi se tzv. elementi strane kulture počeli integrisati sa jezičkom građom uzetom u užem smislu reči u udžbenicima stranih jezika i u nastavi uopšte. Značaj integrisanja kulture i jezika u okviru nastave stranih jezika dvojak je: prvo, kroz pomenutu integraciju učenik dobija potpunije jezičko znanje, jer između svakog jezika i društva postoji vrlo složena i neraskidiva veza; za potpuno vladanje stranim jezikom neophodno je (i za receptivnu i za produktivnu upotrebu jezika) poznavanje strane kulture; i drugo, nastava kulture može vrlo dobro da posluži kao efikasan izvor za motivaciju učenika. To je naročito važno imati na umu danas, u vreme usmerenog obrazovanja, kad je interesovanje učenika za strane jezike na pojedinim smerovima malo.

Mišljenja nastavnika i metodičara o tome kako i kada treba predavati elemente kulture stranog jezika (CL2) dosta se razlikuju, pa i rešenja praktičnih problema nisu uvek ista, čak ni onoliko međusobno slična koliko omogućava savremena nauka.

U našoj metodičkoj literaturi, koja je u neprekidnom porastu, lako se može zapaziti nedostatak rasprava i ispitivanja posvećenih pitanjima odnosa jezika i kulture u kontekstu nastave stranih jezika.²

Beogradski Zavod za udžbenike i nastavna sredstva organizovao je krajem 1981. godine sastanak lingvista i metodičara posvećen pitanjima odnosa jezika i kulture u nastavi stranih jezika. Referati i diskusije sa tog sastanka objavljeni su u redakciji Mile Stojnić, i odmah se može reći da se ta nevelika knjiga pojavila u veoma pogodnom času, da je vrlo dobro koncipirana i da će ne samo popuniti znatnu prazninu u našoj metodičkoj literaturi, već će istovremeno, nadajmo se, usmeriti veću pažnju pitanjima odnosa jezika i kulture u okviru nastave stranih jezika.

Knjiga je podeljena na tri dela, tematski međusobno vezana.

Prvu tematsku oblast, »Teorijske osnove problema jezika i kulture u nastavi stranih jezika«, sačinjavaju sledeći referati: »Naša kultura i kultura drugih naroda u nastavi stranih jezika« (dr Dušan Jović), str. 13-24; »O nekim me-

¹ O tome u: N. Dimitrijević, *Zablude u nastavi stranih jezika*, Svetlost, Zavod za udžbenike, Sarajevo, 1979.

² Izuzetak je magistarski rad Radmile Đorđević, objavljen pod naslovom *Kultura kao faktor u nastavi engleskog jezika kao stranog*, ICS, Beograd, 1975.

todološkim problemima nastave kulture zemlje čiji se jezik predaje kao strani« (dr Naum Dimitrijević), str. 25-37; »Jezik i kultura sa sociolingvističkog stanovišta« (dr Ranko Bugarski), str. 38-44; i »Napomene o teorijskim modelima u izučavanju kulturne istorije« (dr Slobodan Grubačić), str. 45-51.

Ta su četiri priloga više teorijske prirode, a obuhvataju problematiku iz oblasti metodike nastave stranih jezika, sociolingvistike, ili se bave »teorijskim modelima u izučavanju kulturne istorije«. Ovaj posljednji aspekt izučavanja kulture, čini nam se, najmanje privlači pažnju naših istraživača.

Druga tematska celina knjige nosi naziv »Kontrastivna analiza jezičkog izraza pojmovne i kulturno-istorijske baze u srpskohrvatskom, francuskom, nemačkom i ruskom jeziku«. U ovom delu knjige autori saopštenja ističu značaj komparativnih studija u pogledu proučavanja sličnosti i razlika elemenata kulture maternjeg i stranog jezika učenika, kao i njihove primene u nastavi stranih jezika. Rezultati takvih kontrastivnih analiza trebalo bi da, prvenstveno, nađu svoju praktičnu primenu u udžbenicima koji čine osnovni didaktički materijal na koji su učenici, pre svega, usmereni u učenju stranih jezika.

Drugu tematsku celinu knjige čine ovi priloci: »Odnos jezika i civilizacije posmatran u oblasti nastave francuskog jezika« (dr Pera Polovina), str. 55-60; »Izbor i razvrstavanje elemenata iz oblasti poznavanja prilika na nemačkom jezičkom području koji uvećavaju sposobnost opštenja na nemačkom jeziku kao stranom« (dr Zoran Žiletić), str. 61-68; i »Ruski i srpskohrvatski jezik i kultura« (dr Mila Stojnić), str. 69-80.

Treća tematska oblast knjige nosi naziv »Lingvokulturološki sadržaji u nekim udžbenicima stranih jezika u SR Srbiji« i sadrži pet referata: »Kultura i civilizacija u nastavnim programima i koncepcijama udžbenika« (mr Milka Budišin), str. 83-87; »Jugoslovenska stvarnost u udžbenicima engleskog jezika u I i II razredu usmerenog obrazovanja« (dr Radmila Đorđević), str. 88-95; »Zastupljenost elemenata civilizacije u nekim udžbenicima francuskog jezika za srednji nivo obrazovanja na teritoriji SR Srbije posle reforme« (mr Biljana Aksentijević), str. 96-102; »Elementi civilizacije u nastavi stranih jezika u ugostiteljsko-turističkom usmerenju« (mr Oiga Bradić); str. 103-107; i »Udžbenici ruskog jezika za srednje usmereno obrazovanje sa kulturološkog i lingvokulturološkog aspekta« (dr Radmilo Marojević), str. 108-124.

Cilj je publikacije *Jezik i kultura u nastavi stranih jezika* da ukaže na značaj lingvokulturoloških studija i da »podstakne rad na tom važnom zadatku filološke nauke kako bi se u nastavi stranih jezika u našim školama, u svesti naših učenika, lakše savladale teškoće koje proističu iz nepoznavanja tog »nacionalnog elementa« u stranom jeziku koji uče« (M. Stojnić).

Literatura koja se bavi pitanjima odnosa jezika i društva, odnosno njihove povezanosti, veoma je obimna u svetu; međutim, čini nam se da se dovoljno pažnje ne posvećuje pitanjima međusobnog odnosa govorne i pisane komunikacije na stranom jeziku u vezi sa kulturnim obeležjima naroda čiji se jezik uči (običaji, ponašanja, način života i sl.). To je jedan od razloga zbog kojih ova knjiga zaslužuje pažnju ne samo lingvisti, teoretičara nastave stranih jezika i sociolingvisti, već i nastavnika stranih jezika, književnih, naučnih i stručnih prevodilaca.

Organizovanjem okruglog stola, a zatim publikovanjem podnetih saopštenja, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva pružio je mogućnost širokog

posmatranja kulture i jezika sa svih aspekata njihovog uzajamnog proučavanja.

Nadamo se da je ovom publikacijom započeta diskusija koja će se nastaviti i produbiti, što će, sigurno, uticati, između ostalog, i na integraciju elemenata kulture naroda čiji se jezik predaje sa jezičkom građom, odnosno na koncepciju udžbenika stranih jezika i ostalog dopunskog didaktičkog materijala.